پژوهشگر اقتصادی در گفتگو با جهان اقتصاد هشدار داد

بحران معیشتی در سایه وعده‌های موهوم

▪ شاخص فلاکت در دولت دوازدهم اوج گرفت

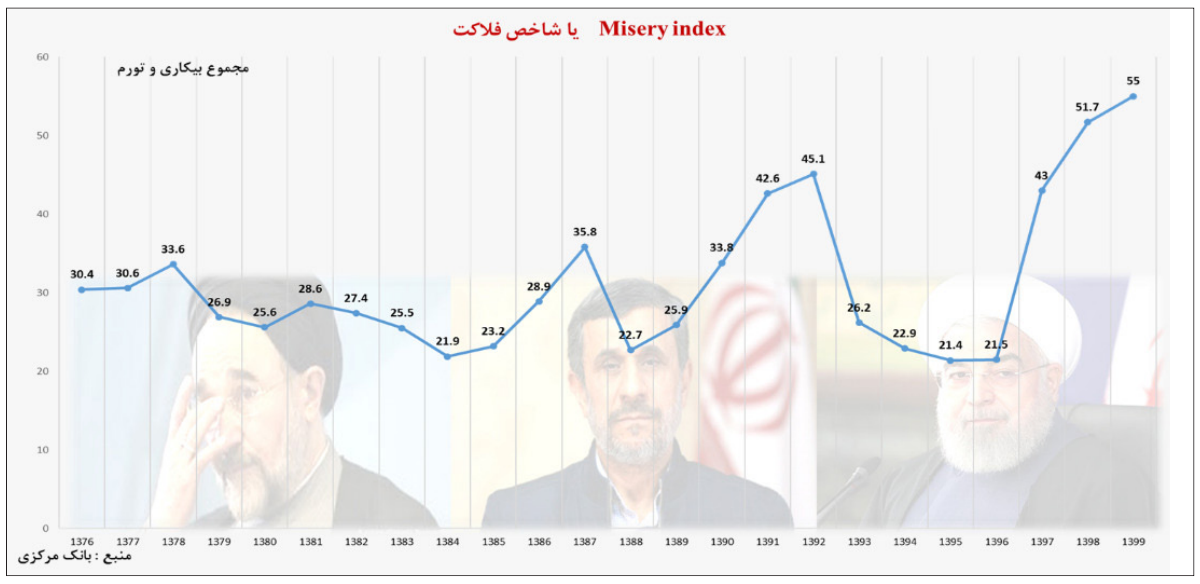

منبع : بانک مرکزی

> **جرم و جنایت، بزهکاری، پرخاشگری اجتماعی و فساد در اکثر اوقات معلول شرایط هستند. عارضه‌یابی و مرتفع کردن این ناهنجاری‌ها در گرو شناخت عامل است و نه به دار کشیدن و مجازات‌های سنگین برای معلولین این پدیده‌ها...**

■ **مرتضی ابراهیمی**
گروه‌سیاست
news.morteza@gmail.com

امروزه وضعیت اقتصادی یکی از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر رفتار اجتماعی، امید به زندگی و توسعه جوامع در تمام زمینه‌هاست. به همین خاطر موضوع تورم و بیکاری به عنوان مهمترین شاخص‌های اقتصادی تاثیرگذار در کشور به حساب می‌آید.

میثم رضایی، مدرس و پژوهشگر اقتصادی در گفتگو با جهان اقتصاد بیان داشت: اگر سطح عمومی قیمت کالا و خدمات (تورم) روند رو به رشد قابل توجه داشته باشد و رشد آن همواره بیشتر از رشد دستمزد باشد. در این میان مقدار تقاضای عمومی برای کالا و خدماتی که قیمتشان افزایش یافته است، کاسته می شود. حال اگر تقاضای کالاها در جامعه کاهش یابد، تولیدکننده نیز مقدار کمتری تولید می‌کند و این کاهش در تولید، منجر به بیکار شدن عده‌ای از شاغلان می‌شود.

رضایی گفت: اگر یک لحظه در خود شرایطی را متصور شویم که به زبان ساده همه چیز گران شده و ما هم بیکار و هیچ‌گونه درآمدی نداریم: در درجه اول ذهنمان به کدام سو می‌رود؟ و دوم روح و روانمان به چه روز می‌افتد؟ پاسخ آن روشن است. بخشی که ارزش‌های انسانی در آنها رنگ باخته‌تر است، به اجبار رو به دست‌کجی می‌آورند.

شـــاید بتوانیم بگوئیم وقتی در انسان بحران به سطح ناتوانی درتامین حداقل معیشت (آب و غذا و ...) برسد، اکثرمان مستعد بزهکاری هستیم.

این مدرس اقتصاد بیان داشت: جرم و جنایت، بزهکاری، پرخاشگری اجتماعی و فساد در اکثر اوقات معلول شـــرایط هستند. عارضه‌یابی و مرتفع کردن این ناهنجاری‌ها در گرو شناخت عامل است و نه به دار کشیدن و مجازات‌های سنگین برای معلولین این پدیده‌ها. از سوی دیگر خشم و روان‌پریشی اولین نتیجه این شرایط است. طبیعتا این موضوع روابط اجتماعی–خانوادگی را تحت تاثیر مستقیم قرار می‌دهد.

این کارشناس اقتصادی افزود: چه چیزی غم‌انگیزتر و ترسناک‌تر از شرایط مذکور برای یک ملت در حوزه اقتصاد می‌تواند رخ دهد؟ حال بیائیم نگاهی به شاخصی بیندازیم که به زبان آمار، وضعیت این روزهای مردمان را به تصویر می‌کشد.

رضایی تاکید کرد: درعلم اقتصاد، شـــاخصی رایج است به نام Misery index که به فارســـی از آن به عنوان شاخص فلاکت یاد می‌شود. این نشانگر اقتصادی توسط اقتصاددان «آرتور اکان» تبیین شده‌است و از افزودن نرخ بیکاری به نرخ تورم به‌دست می‌آید. تورم فزاینده در کنار بیکاری رو به افزایش برای یک کشور، هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی در برخواهد داشـــت. شـــاخص فلاکت دارای رابطه مستقیمی با جرم و جنایت در جامعه است و روند تغییر این شاخص با فاصله حدود یک سال در شاخص جرم و جنایت تأثیر می‌گذارد.

این پژوهشگر اقتصادی گفت: وضعیت شاخص فلاکت یا همان Misery index در۶ دوره گذشته ریاست جمهوری ایران توسط اینجانب مورد بررسی قرار گرفت که بیانگر وخامت اوضاع است.

وی افزود: اگر آمار رسمی درستی درباره جرم و جنایت در کشور وجود داشت، قطعا معناداری این شاخص با بزهکاری و جرم و جنایت بیشتر ملموس بود. اگر در چنین شرایطی، بیش از هشتاد درصد مردم ایران (روایت میزان جمعیت زیر خط فقر از سوی سیاستمداران) با تشدید وخامت اوضاع اقتصادی، نهایت تحمل نجیبانه در زندگی‌شان همچنان وجود دارد، نباید دولت‌مردان را گمراه کند که اوضاع از شرایط بحرانی دور اســـت. این موضوع با توجه به شیب صعودی این شاخص در سه سال اخیر و عدم تدابیر بازدارنده اقتصادی کاربردی، جای نگرانی‌های عمیق دارد.

رضایی گفت: سالهاســـت که مردم ما به ســـخنرانی‌ها و وعده‌های انتخاباتی با افعال مســـتقبل عادت کرده‌اند. به عنوان نمونه فلان کار را انجام خواهیم داد، یا پروژه فلان شهرستان به‌میزان موهوم اشتغال‌زا خواهد بود، یا درآمد مردم چونان خواهد شد و از این دست جملات نسنجیده و به مقام ترازو نرفته زیاد شنیده می‌شود. کسی نیامد کمی از افعال ماضی وعده‌هایش بگوید و بیلان مکتوبی از اقدامات انجام شده‌اش ارائه دهد که بگوید با استناد به داده‌ها و مشاهدات فلان مشکل مردم برطرف شد و یا در بحث اشتغال این میزان وعده، محقق شد و یا از این دست گزارش‌ها با افعال ماضی.

این پژوهشـــگر اقتصادی بیان داشت: در الویت نیازهای بشری اگر از گفته‌های مازلو درباره هرم نیازهای بشـــری وام بگیریم، خوراک، پوشـــاک و مسکن اولین نیازهای بشری‌است که مردم ما بیشترین مشکلاتشان در این سطح ابتدایی باقی مانده و با توجه به این حقیقت، گاها نامزدهایی می‌بینیم و خواهیم دید که از نوآوری و خلاقیت و... که تحققشان منوط به داشتن نیازهای اولیه است، وعده به میان می‌آورند. پر واضح است که یا این عزیزان از بطن جامعه حداکثری نیســـتند و یا هدفشان کمک به مشکلات عمیق مردم نیست و به دنبال آمال و آرزوهای خود هستند.

رضایی در پایان گفت: حـــال که به روزهای وعده‌های گاها خیالی برخی از نامزدها نزدیک می‌شویم، شخص منتخب اگر به این شرایط معیشتی مردم واقف نباشد، شاید تحمل نجابت مردم در خویشتن‌داری اجتماعی به نقطه‌ای برسد که بسیار معضلات اجتماعی هولناک در کشورمان پدیدار شود. این موضوع بیش از هر تاریخی و در هر جغرافیایی، در کشورمان بحرانی‌است.

واعظی:

کارگران قلب تپنده اقتصاد کشور هستند

رییس دفتر رییس جمهوری تصریح کرد: کارگران قلب تپنده اقتصاد کشور چه در حوزه صنعت و چه در حوزه‌های کشاورزی و خدمات هستند.

به گزارش ایرنا، محمود واعظی روز شـــنبه در صفحه شـــخصی خود در اینستاگرام به مناسبت روز یازدهم اردیبهشت روز جهانی کار و کارگر، نوشت: نکوداشت و قدردانی از قشر شریف و زحمت‌کش کارگر، وظیفه‌ای است که بر ذمه همه ماست.

رییـــس دفتر رییس جمهوری افزود: کارگران مجاهدان عرصه تلاش و موتور محرک اقتصاد و توســـعه‌اند. بالندگی و حرکت کشور به سوی پیشرفت و تعالی جز با سرمایه انسانی کارآزموده و ورزیده ممکن نیست و در این میان کارگران از جایگاهی بسیار والا و حائز اهمیت برخوردارند.

واعظی با تبریک روز کارگر بر همه کارگران تاکید کرد: کارگران قلب تپنده اقتصاد کشور چه در حوزه صنعت و چه در حوزه‌های کشاورزی و خدمات هستند. دستان پرمهر و رنج‌کشیده همه کارگران میهن را می‌بوسیم و به آنها افتخار می‌کنیم.

عادی انگاری بحران در نظام آموزش و پرورش ایران

■ **سجادبهزادی**
روزنامه‌نگار

در جدید ترین آماری که به صورت رسمی در مورد نظام آموزشی کشور ما منتشر شده است گفته می‌شود «۳۰ درصد دانش آموزان ایرانی به حداقل توانایی‌های سواد نمی‌رسند!»

این آمار از مجموعـــه ارزیابی‌های بین‌المللی از علم ریاضـــی و علوم به اختصار TIMSS))دانش‌آموزان در سراسر جهان بدست آمده است.

ایران در تمامی این ارزشـــیابی‌ها از ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵ شرکت کرده‌است. نتایج ارزیابی سیستم آموزشـــی ایران در آزمون‌های «تیمز» مطلوب نبوده‌است و تمام امتیازات کسب شده از آزمون ریاضیات و علوم در پایه‌های چهارم و هشتم پایین‌تر از امتیاز متوسط یعنی ۵۰۰ بوده و این مرکزآزمون بین المللی در جدیدترین آماری که برای تمام جهان منتشر کرده است در مورد ایران به جمع‌بندی رسیده است که «۳۰ درصد دانش آموزان ایرانی به حداقل توانایی‌های سواد نمی‌رسند!»

البتـــه بحران کرونا یک آمار ۳۰ درصدی دیگری هم به نظام آموزشـــی بحران زده کشورما تحمیل کرد.معاون وزیر آموزش و پرورش به تازگی گفته است: «در شرایط کرونایی،۳۰ درصد دانش‌آموزان شـــامل ۵ میلیـــون نفر در حال حاضر از تحصیل محروم شـــده و بازمانده‌اند.» به عبارتی ســـاده‌تر، در حال حاضر ۳۰ درصد دانش آموزان (معادل ۵ میلیون) از تحصیل محروم هستند و ۳۰ درصد آنانی که تحصیل می‌کنند به حداقل توانایی‌های سواد نمی‌رسند. این یعنی بحران درهم تنیده در ساختار نظام آموزشی کشور جمهوری اسلامی ایران.

در اینکه ما کشور بحران‌زده‌ای هستیم تردیدی نیست؛ از بحران در مدیریت روزمره گرفته تا بحران در نظام سلامت جامعه، بحران در دستگاه قضایی، بحران در تولید وبحران پشت بحران؛ اما باور کارشناسان ب راین است که بحران در نظام آموزش و پرورش از جنس دیگری است و عواقب آن نیز بسیار خطرناک‌تر خواهد بود.

آموزش و پرورش کشور ما در بحران فرو رفته است اما گویی این هنر نظام سیاسی و آموزشی ما است که این بحران را به سطح نمی‌آورد و برای آن حساسیت عمومی ایجاد نمی‌کند. همان کاری که برای بحران کرونا در حال انجام است، ما در بحران آموزشی گرفتار هستیم اما تلاش کرده‌ایم دائم آسیب‌های آن را فروکاهیم وحتی آن را بپوشانیم وهرگز اراده‌ای که بخواهد برای اصلاح ساختارهای معیوب این بحران کاری کند و به‌صورت ریشه‌ای به آن بپردازد عملی نشده است.

همچنین به‌نظر می‌رســـد به‌ویژه در وضعیت کرونایی نقش معلم و نقش آموزش و پرورش در فرایند آموزش چندان جدی نیســـت و آموزش معلم محور نیست و خانواده‌ها باید جور آن را بکشند؛ شاخص اقتصادی و اجتماعی خانواده‌ها برعملکرد تحصیلی دانش آموزان بسیار تاثیرگذارتر از آموزش وپرورش و معلمان شده است، یعنی آن‌گونه نیست که مانند گذشته الزاما یک دانش آموز فقیر و نیازمند و در عین حال باهوش و مستعد بتواند در این نظام آموزشی به شکوفایی برسد.

شکوفایی اســـتعداد دانش آموزان ما به شاخص اقتصادی – اجتماعی خانواده‌های آنها وابســـته شده است و سیســـتم نظام آموزش وپرورش خود را آرام آرام از این دایره بیرون برده اســـت؛ اما مشکل به همین جا ختم نمی‌شود. خانواده‌ها حتی اگر دارای شاخص اقتصادی – اجتماعی مطلوبی باشند به دلیل بحران‌های دیگری که در پیرامون، آنها را درگیر کرده است نمی‌توانند مجموعه‌ای از نقش‌های نظام آموزشی را به دوش بکشند.

نتیجـــه این بحران آن‌گونه می‌شـــود که ۳۰درصد دانش آمـــوزان ایرانی به حداقل توانایی‌های سواد نمی‌رسند! و۳۰درصد نیز از فرایند آموزشی به صورت کامل جدا می‌شوند. نتیجه این بحران‌ها آســـیب‌های اجتماعی است که تا عمق جامعه نفوذ می‌کند.

دبیرکل ســـتاد مبارزه با مواد مخدر کشور به تازگی گفته است:«پیمایش دقیقی در جامعه هدف انجام شد و نتیجه آن بود که ۹۰ درصد دانش آموزانی که ترک تحصیل می‌کنند به یکی از آسیب‌های اجتماعی همچون اعتیاد روی می‌آورند.» باورمان شود اعتیاد یک دانش آموز نوجوان به دلیل ترک تحصیل و بحران نظام آموزشی خیلی کمتر از مردن در بحران کرونا نیست.

نظام آموزشی کشور ما گرفتار «عادی انگاری در بحران» است. همان قدر که برای ویروس کرونا نگران «عادی انگاری» آن در سطوح جامعه هستیم، چرا از عواقب «عادی انگاری بحران» درسیســـتم آموزشی نگران نیستیم؟ به‌راستی ما در کجای آموزش جهان ایستاده‌ایم و چرا تفاوت‌های ما با پیشگامان آموزش در جهان را کسی حساس نمی کند؟

وقتی در مقایسه‌ای تطبیقی می‌بینیم در کشوری مانند سنگاپور استفاده از رنگ قرمز توســـط دبیران به دلیل احساس ترس دانش آموزان ممنوع است و براساس قوانین مصوبه در این کشور معلمان اجازهٔ بیان کلماتی همانند ثروت، تولد، طلاق، بیماری، مرگ و کلماتی مشـــابه را ندارند، زیرا این واژه‌ها هرکدام می‌توانند برای تعدادی از شاگردان یادآور خاطرات تلخی باشند؛ در خودم فرو می‌روم، به‌راستی ما در کجای آموزش جهان ایستاده‌ایم؟

چه زمانی به این درک خواهیم رســـید که بررســـی کیفیت آموزش، دقیق ترین راه برای رسیدن به توسعه و ثروتی است که کشور برای سال‌های آینده به آن نیاز دارد؛ متاسفانه بحران دیگر در جایی دیگری به ما می‌گوید تا رسیدن به این درک فاصله زیادی وجود دارد.

بحران ایدئولوژیک و ســـرایت آن به بحران نظام بودجه‌ریزی کشور سبب می‌شود سیستم آموزشی در فقر مالی نیز دست و پا بزند. ای‌کاش مجلس انقلابی به‌جای «پول پاشی» برای صداوسیما کمی بیشتر به فکر نهادهای مهم‌تر کشور بود. نمایندگانی که به‌گفته وزیر ارتباطات، تنها در یک قلم ۱۵۰۰ میلیارد تومان یعنی معادل ۵۰ درصد بودجه توسعه در وزارت ارتباطات را، برای صداوسیما مصوب می‌کنند که در فضای مجازی فعالیت داشـــته باشد؛ چرا در این وضعیت کرونایی این رقم را برای فضای مجازی در آموزش وپرورش اختصاص نمی‌دهند؟ و وزیر هم انتقادی نمی‌کند.

با تلخ کامی باید گفت دانش آموزان ما، در این سیستم نه آموزش کافی می‌بینند و نه پرورش و تربیت آنها به جایی می‌رسد. بوردیو؛ جامعه‌شناس فرانسوی معتقد است که «به دنبال کارکرد نظام آموزشی باید دانش آموزان برای زندگی پس از مدرسه یا دانشگاه توانمند شوند و به آنها مهارت‌های لازم برای فرهیخته بودن را بیاموزد.» نشـــانه‌های فرهیختگی دانش آموزان ما چیست و کدامین آنها به دنبال کارکرد این سیســـتم، به سطحی از منش و شیوه‌های درک جهان رسیده‌اند و برای یک زندگی سخت جهان سومی اعتماد به نفس پیدا کرده‌اند؟

حتی اگر حاکمیت به قول مارکس می خواهد با «آموزش و پرورش به‌دنبال راهی برای تحمیل ایدئولوژی مســـلط خود بر جامعه» باشد، بازهم ما نیازمند ساختاری هستیم که سیستم آموزش وپرورش را از بحران فعلی بیرون بیاورد. بحران وساختار کنونی آموزش وپرورش جز اینکه بحران جدیدی را در خود می‌زاید هیچ نیازی از جامعه را پاسخ نمی‌دهد و دور از ذهن نیست اگر فردای امروز آماری منتشر شود که نیمی از دانش آموزان ایرانی به حداقل توانایی‌های سواد نرسیده اند.

چهارسوی سیاست

روحانی هشدار داد

۳۹درصد مردم دستورالعمل‌های بهداشتی را رعایت نمی کنند

رییس‌جمهوری با بیان اینکه تا پایان امسال باید پروتکل‌های بهداشتی رعایت شود، گفت: ۳۹ درصد مردم دستورالعمل‌های بهداشتی را رعایت نمی‌کنند که خطرناک است و معنایش این است که می‌خواهیم بیشتر در این موج باقی بمانیم و دیرتر از آن خارج شویم.

به گزارش ایرنا، «حجت‌الاسلام والمسلمین حسن روحانی» در جلسه ستاد ملی کرونا یکی از نگرانی‌های ستاد ملی مقابله با کرونا را جهش‌های ویروس کرونا برشمرد و ابراز کرد: این ویروس به صورت ثابت باقی نمی‌ماند و به مبارزه خودش برای زنده ماندن و آزار دادن ادامه می‌دهد. وقتی داروی جدیدی داده می‌شود، جهش می‌یابد. وقتی در شرایطی است که ایمنی بدن بیمار نسبت به آن عکس‌العمل می‌دهد، خود را تجهیز می‌کند تا مقاومت کنند. ویروس شکل جدیدی به خود می‌گیرد و هر روز به شکل و یک قیافه و ویژگی‌های وارد عمل می‌شود.

وی در ادامه گفت: موج چهارم را ویروس انگلیســـی برای ما درســـت کرد که از مرز عراق ویروس وارد شـــد و استان خوزســـتان و مجاور و سپس کل کشور را آلوده کرد و خسارت بزرگی دیدیم. موج ایجاد می‌شود اول جان و سلامت مردم را به خطر می اندازد، افراد زیادی جان خود را از دست می‌دهند که خسارت عظیم و بزرگی است که وارد می‌شود و از طرف دیگر باعث می‌شود که وضعیت قرمز شود و ناچار شویم مغازه‌ها و کسب و کارها را تعطیل کنیم و از لحاظ مالی دچار مشکل شویم و رفت و آمدها را محدود کنیم و مراکز آموزشی و بخشی از فعالیت اداری را تعطیل کنیم.

رییس‌جمهـــوری افزود: همه این کارها آثار مالـــی، روحی، روانی، اجتماعی و فرهنگی دارد همه این آثار ســـخت در سایه مراعات مردم می‌تواند ایجاد نشود. اگر در آینده موج پنجمی مواجه شویم در سایه این است که اصول بهداشتی را مراعات نکردیم. با رعایت نکردن اصول بهداشتی نخست به انسان و بعد به خانواده و جامعه ظلم می‌شود. این ظلم بزرگی است که باید به آن توجه کنیم.

واکسن زدن بهتر از واکسن نزدن است

روحانی در ادامه به واکســـن کرونا اشاره کرد و گفت: در کنار پیشگیری، واکسن یک عامل بزرگ برای این است که زودتر بتوانیم از این ویروس خلاص شویم. واکسن‌هایی که دولتها تولید می‌کنند و در کشورهای مختلف مصرف می‌شود تنوع دارد و ممکن است که آثار آن هم یکسان نباشد. اما در عین حال امروز واکسن زدن بهتر از واکسن نزدن است. واکسن می‌تواند شرایط را بهتر کند و برای حفظ جان و قطع زنجیره می‌تواند موثر باشد.

وی تاکید کرد: دولت همه تلاش خود را به کار گرفته که واکســـن‌هایی که وزارت بهداشت تایید می‌کند به‌رغم همه مشکلاتی در تامین ارز و ریال داریم وارد کنیم. درست است که امروز در وین مذاکره می‌کنیم و پیشرفت‌هایی در این مذاکرات حاصل شده است اما هنوز در تحریم هستیم و توافقی حاصل نشده است که در سایه آن مشکلات و موانع پیش روی ما برداشته شده است. امروز هنوز این موانع پیش روی ما است.

روحانی یادآور شـــد: در جلسه پنجشنبه یکی از مسایل تامین ارز و ریال بود که دولت حتما تامین می کند. واکسن‌های مختلف از کشورهای مختلف سفارش داده شده است و در حال ورود اســـت. وی گفت: خوشـــبختانه گروه اول که کادر درمان و مدافعین سلامت و برخی مشاغلی که در بعضی بخش ها با آنها همکاری می کنند واکسن دریافت کردند و این بخش اول برای ما بسیار مهم بود. بخش دوم که سالمندان و در کنار آنها افرادی که دارای بیماری زمینه ای بودند نیز شروع شد. امیدواریم بتدریج در اردیبهشت و خرداد بتوانیم واکسیناسیون همه سالمندان و بیماران زمینه ای را به پایان برسانیم. روحانی با اشاره به واکسیناسیون گروه‌های مختلف در اولویت‌بندی‌های ســـوم و چهارم، خاطرنشان کرد: برای گروه‌های بعدی در سند ملی واکسیناسیون کرونا فکری نشده است که می‌شود درباره آنها فکر کرد. گروه‌هایی که با مردم زیاد سروکار دارند برخی از دوستان می‌گویند که آنها در زدن واکسن تقدم داشته باشند. یک گروه، رانندگان تاکسی و اتوبوس هستند که ترددهای زیادی دارند. گروه‌هایی هم هستند که مرتبا با مردم در ارتباط هستند مانند نیروهای مرزبانی و پلیس. می‌شود این گروه‌ها را تقدم داد. رییس‌جمهوری با ابراز امیدواری نســـبت به تداوم واکسیناسیون تصریح کرد: نسبت به واردات واکسن خارجی و حمایت از واکسن داخلی، با قدرت تلاش خود را ادامه خواهیم داد تا مردم از واکسن بهره‌مند شوند و جان مردم حفاظت شود و شرایط برای کسب و کار مردم و تحصیل فرزندان فراهم شود. روحانی افزود: اگر کار کنیم و روند واردات واکسن ادامه یابد، ممکن اســـت شرایطی فراهم شود که در نیمه دوم وضعیت بهتری را داشته باشیم. حداقل تا پایان امسال باید همه پروتکل‌های بهداشتی را رعایت کنند یعنی اگر کسی واکسن زد، معنای آن مصون شدن نیست. این نوبت اول است و باید واکسن دوم هم زده شود. زدن دوز دوم هم معنایش این نیست که فرد کاملا مصون شده باشد چراکه باید واکنش بدن افراد به واکسن دید.

برگزاری جلسه روسای هیأت‌های ایران و روسیه در آستانه نشست کمیسیون برجام

جلسه روســـای هیأت‌های ایران و روسیه در آستانه نشست کمیسیون برجام در وین برگزار شد.

به گزارش ایرنا، در آســـتانه برگزاری نشست کمیسیون مشترک، صبح شنبه دیداری نســـبتا مفصل و طولانی میان ســـید عباس عراقچـــی رییس هیأت مذاکره‌کننده ایرانی و میخائیل اولیانوف رییس هیات روســـی در وین، برگزار شد.

در این نشســـت دو هیأت بـــه هماهنگی مجدد مواضع خـــود پرداخته و بر ضرورت استمرار نزدیکی مواضع دو کشور تصریح کردند.

طرف روسی همچنین بار دیگر بر حمایت خود از توافق هسته‌ای و لزوم رفع تحریم‌های ایران از سوی آمریکا، تأکید کرد.

قرار است نشست کمیسیون مشترک تا ساعاتی دیگر برای بررسی نتیجه کار گروه‌های کارشناسی، برگزار شود.

سرمقاله

گام اول در مانع‌زدایی

■ **دکتر هاشم اورعی**
استاد دانشگاه صنعتی شریف

بانک‌داری در جهان با قدمتی چهار هزار ســـاله و دادن وام گندم به کشـــاورزان در آشور، سومر و هندوســـتان آغاز شد. کاوش‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد در آن دوران عملیات بانک‌داری در معابد متمرکز بوده است. در قرون وسطی این فعالیت توسعه‌یافته و در مراکز تجاری جهان از جمله فلورانس، ونیز و جنوا رونق یافت. قدیمی‌ترین بانک جهان ایتالیایی و از سال ۱۴۷۲ میلادی در حال فعالیت است. سپس از شمال ایتالیا به سرتاسر امپراطوری روم گسترش یافته، در قرن ۱۷ به آمستردام و در قرن ۱۸ به لندن رسید. توسعه چشمگیر ارتباطات و کامپیوتر در قرن بیستم موجب افزایش قابل توجه اهمیت بانک‌داری در اقتصاد جهان گردید.

اما در ایران باستان در هگمتانه یک نهاد بانکی جهت تسهیل امور تجاری فعال بوده و لوحی مربوط به یک سال پس از فتح بابل توسط کوروش کبیر حکایت از اولین وام بانکی آن دوران دارد. نزدیک به یک و نیم قرن پیش، حاج محمد حسن امین الضرب، طی نامه‌ای به ناصرالدین شاه او را از نقش بانک‌داری در تقویت اقتصاد ملی آگاه کرده و پیشنهاد داد که اولین بانک ایرانی با سرمایه مشترک ملت و دولت تاسیس شود. اما از آنجا که شاه مشغله‌های بسیاری از جمله سرسره بازی داشت به این طرح اهمیتی نداد. در نهایت در سال ۱۲۶۶ شمسی «بانک جدید شرق» بدون اخذ مجوز از دولت آغازبه‌کار کرد و برای اولین بار حساب جاری که به آن بهره تعلق می گرفت ارائه نمود.

با این مقدمه تاریخی شـــاهد آنیم که نقش بانکها در اقتصاد جهان تجهیز منابع یعنی اخذ ســـپرده از مردم و تخصیص منابع یعنی ارائه تســـهیلات به فعالان اقتصادیست. بدین ترتیب بانکها نقش اساســـی و انکارناپذیری در توســـعه اقتصاد ملی ایفاء کرده و به عنوان موتور محرک اقتصاد عمل می کنند. نکته قابل توجه این که معمولاَ در جهان اختلاف بین سود پرداختی به سپرده گذاران و اخذ شده از دریافت‌کنندگان تسهیلات بین ۲ تا ۳ درصد است که برای تامین هزینه‌ها استفاده شده و مابقی به عنوان سود عملکرد بانکها منظور می‌گردد. درحال حاضر بانکها به عنوان معتبرترین و سودآورترین بنگاه‌ها بشمار می‌روند. لیکن در ایران حتی چنانچه بانکهای وطنی قوانین و مقررات را بطور کامل رعایت کنند این اختلاف بسیار بیشتر است و علیرغم آن شاهدیم که اکثر بانکها رو به ورشکستگی‌اند. اما درعمل این نهادهای مالی با اتکاء به ثروت و قدرت سیاسی قوانین جاری کشور را زیر پا نهاده و نرخ بهره تسهیلات اعطایی تا ۲۵ درصد بیشتر از سود سپرده است. حال که دولت در هفته‌های پایانی عمر خود به‌سر می‌برد و نمی‌توان انتظار خلاقیت و ابتکار عمل داشت، ضروریست به دلایل وضعیت اسف بار نظام بانکی کشور پرداخته و به انتظار اقدامات دولت بعدی نشست، یعنی شرایطی که ملت با آن کاملاَ آشنا بوده و هر چهار یا هشت سال تکرار می‌شود.

در ابتدا لازم اســـت به برخی تخلفات رایج بانکها اشاره شود. بنابراعلام دبیر سابق ستاد تسهیل و رفع موانع تولید که ســـال گذشـــته یعنی در سال جهش تولید با نفوذ و اعمال فشار مافیای بانکی به جرم حمایت از تولید برکنار شـــد، ۴۵ تخلف رایج بانکی شناسایی شده است که شامل مطالبه سود به مراتب بیشتر از میزان تعیین شده از سوی بانک مرکزی، عدم رعایت تسهیم بالنسبه، بلوکه کردن بخشی از تسهیلات اعطایی، الزام به سپرده‌گذاری، محاسبه ۱۴درصد به‌عنوان جریمه دیرکرد به‌جای ۶ درصد و اخذ بهره مرکب می باشد. نتیجه این اقدامات غیرقانونی کار را به جایی رسانده که بدهی بانکی واحدهای تولیدی و صنعتی چندین برابر میزان واقعی آن اعلام شده و تولیدکننده نگون بخت زیر انواع فشـــار از سوی بانکها از هر گونه حمایت دولت ناامید شده و ناگزیر به قوه قضائیه پناه می برد. عمق فاجعه آنجاست که بانک مرکزی که مسئولیت وضع مقررات و نظارت بر اجرای آن را بر دوش می کشد تنها نظاره گر این سلاخی بوده و بی محابا اقتصاد و استقلال کشور را به مخاطره می اندازد.

اما چرا بانکهای جهان با تفاوت سود ۲ تا ۳ درصدی موفقند و بانکهای ایران علیرغم تفاوت ۳۰ درصدی ناموفق؟ پاسخ را باید در دو واقعیت یافت، سوء مدیریت و فساد، آن هم از نوع سازمان یافته. بانکداری حرفه ای تخصصی اســـت در حالی که در کشـــور ما مدیران بانکی نه مدیر بلکه گماشـــتگان قدرت سیاسی‌اند که میز خود را در ازای اجرای دستورات دولت‌مردان و سیاسیون به دست آورده و از سپرده مردم برای حفظ آن خرج می کنند. در کالبد شکافی شرایط مدیریتی شبکه بانکی کشور به این نتیجه می‌رسیم که در یکی دو دهه اخیر بانکها بخش بزرگی از نقدینگی کشور را جذب کرده، بخش کوچکی از آن را به سمت تولید و صنعت واقعی یعنی بخش خصوصی هدایت کرده و بخش اعظم آن را یا با تن دادن به قدرت سیاسی در اختیار پروژه‌های دولتی قرار داده و یا به صورت وام های صوری به شرکت های کاغذی داده است که صرفا برای اخذ وام تاسیس شده اند. به عبارت دیگر مساله اصلی در انتخاب مدیران شبکه بانکی از ابتدا اجرای اوامر ملوکانه مسئولین بوده است و نه توسعه اقتصادکشور. در ادامه این تراژدی حال که بخش قابل توجهی از تسهیلات اعطایی همانطور که انتظار می رفت به تاراج رفته، شبکه بانکی برای جلوگیری از ورشکستگی و لو رفتن ماجرا تا پایان دوره مدیریت خود، بر تولیدکننده فشار مضاعف وارد می‌کند تا به آنجا که طبق اعلام دبیر سابق ستاد تسهیل، تنها یک بانک دولتی موفق شده است ۵۰۰ واحد صنعتی را تملیک و به تعطیلی بکشاند و این همان بانکی‌است که خاوری را در دامن خود پرورش داد. البته در شبکه بانکی بسیاری خاوری‌ها و باختری‌ها تولید شده‌اند که زیر چتر حمایتی قدرت سیاسی سخت به قلع و قمع تولید مشغولند.

خلاصه اینکه از شبکه بانکی بوی پول به مشام امت رسیده و دارایی ملت به تاراج رفته و در واقع دنبه به دست گربه سپرده شده است! بانک مرکزی هم که باید مامور پاییدن گربه باشد به صحنه آمده و به دنبال سهم خود از دنبه است. بخشنامه‌های بانک مرکزی به‌گونه‌ای تنظیم شده که قابلیت تفسیر داشته و راه سوءاستفاده بانکها باز گذاشته شده است. نتیجه این پیوند نامیمون بین صاحبان قدرت در حاکمیت به عنوان کارگردان، مدیران بانک مرکزی به عنوان نهاد ناظر و گماشتگان در نقش مدیران شبکه بانکی، انبوهی پرونده در دستگاه قضاست که منجر به طولانی شدن فرآیند قضایی و تعطیلی فزاینده واحدهای تولیدی شده است. حال که دولت به جای مقابله با مافیای بانکی به جمع آن پیوسته و نمی‌توان از آن انتظاری داشت، جای بسی خوشوقتی است که قوه قضائیه تمام قد به میدان آمده تا بچه آهو را که همان تولید کننده بخش خصوصی‌است از چنگال پلنگ برهاند.

مخلص کلام اینکه گام اول در مانع‌زدایی تحول اساسی در شبکه بانکی کشور است و دولت جدید باید با زلزله‌ای در این بخش جملگی مدیران را از برج‌های عاج بیرون انداخته و قوه قضائیه آنان را به اتهام خیانت به ملت و منافع ملی به محاکمه بکشاند. با چهار هزار سال سابقه بانکداری در جهان، ما موفق شده‌ایم در یکی دو دهه اخیر بانکداری نوینی ابداع کنیم که هدف آن نه توسعه اقتصادی کشور بلکه استفاده حداکثری از فساد سازمان‌یافته در بالاترین سطوح است. چنانچه قرار باشد در حمایت از تولید پا را از شـــعار فراتر نهیم دولت جدید باید شجاعانه و قاطعانه این بخش مهم از اقتصاد کشور را بازسازی کند.

شناسنامه

جهان اقتصاد
نخستین روزنامه اقتصادی ایران با روش خبری، تحلیلی تأسیس: ۱۳۷۰
• **صاحب امتیاز:** مؤسسه رسانه گستر ساده
ثبت شده به شماره ۱۳۸۹۹ ثبت شرکت‌های تهران
http://www.rgs.org.ir
• **مدیر مسئول** :سعیدتقی‌پورچنگیز
saeed.taghipoor@jahaneghtesad.com
• **سردبیر** :مهدی زاهدی
• **مدیرامور اجرایی و مالی:** الهام معظمی گودرزی • **مدیر بازرگانی:** ملیحه مکرمی
• **هیئت تحریریه:** علی شفائی • مرتضی ابراهیمی • مهناز اسماعیلی• گلناز پرتوی مهر
• **عکاس** : مسعود روستا • **گرافیک و صفحه آرائی** : عطیه نوبخت
• **مدیر فناوری اطلاعات** : مریم قجر
• **نشانی:** ایران، تهران، خیابان مفتح جنوبی، پایین‌تر از میدان هفتم‌تیر، کوچه گوهر درخشان، شماره ۷
• **کد پستی:** ۱۵۷۳۷۴۶۵۱۱ • **تلفن**:۸۷۱۷۶-۰۲۱ • **نمابر (فکس) تحریریه:** ۸۶۰۷۰۹۸۲-۰۲۱
• **نمابر (فکس) امور اداری و آگهی‌ها:** ۸۸۸۲۲۹۱۰-۰۲۱
• **سامانه پیامک روابط عمومی:** ۰۹۳۵۳۷۸۳۷۲۳ • **سامانه پیام کوتاه خبری:** ۸۷۱۷۷۰۰۰-۰۲۱
• **پایگاه اطلاع رسانی روزنامه:** http://www.jahaneghtesad.com
• **رایانامه (ایمیل) روابط عمومی:** info@jahaneghtesad.com
• **چاپخانه:** چاپ صمیم • **نشانی چاپخانه:** ایران، تهران، جاده مخصوص کیلومتر ۹، شرکت علاءالدین، پلاک ۲۰۳، سوله چاپ صمیم • **پخش سراسری:** احمد جراری • **تلفن:** ۴۴۵۳۳۷۲۵
• **امور مشترکین دفتر مرکزی:**ساختمان مرکزی روزنامه • تلفن داخلی ۳۱۰
• جهان اقتصاد عضو تشکل‌های صنفی «انجمن صنفی مدیران روزنامه‌های غیر دولتی»، «انجمن مدیران نشریات ایران» و «تعاونی مطبوعات کشور»است.
• روزنامه جهان اقتصاد توانسته است در آخرین رتبه بندی روزنامه‌های کشور با کسب ۶۱/۳۴ امتیاز به رتبه ۹ در میان روزنامه‌های خصوصی کشور و رتبه ۲۱ در میان کل روزنامه‌های ایران دست یابد.
• دارای گواهینامه استاندارد **ISO ۹۰۰۱:۲۰۱۵**
• گواهینامه **iso** توسط شرکت بهبود صنعت مهرگان صادر شده است.
• روزنامه جهان اقتصاد را در شبکه‌های زیر دنبال کنید:
• **توییتر**:https://twitter.com/jahaneco
• **اینستاگرام**: https://www.instagram.com/jahaneco
• **تلگرام**: https://telegram.me/jahaneghtesad
• **فیسبوک**: https://www.facebook.com/jahaneco
• **آپارات**: http://www.aparat.com/jahaneghtesad
• **یوتیوب**: https://youtube.com/channel/jahaneco

شهادت نامه

منشور اخلاقی جهان اقتصاد

جامعه انسانی جز براساس عدل قوام و دوام نمی‌یابد؛ و راه گریز آن از انحطاط، گسترش عدالت در همه جنبه‌ها و ابعاد زندگی اجتماعی است. رسانه‌ها می‌توانند به دلیل نفوذ در عمق ذهن افراد و قدرت تأثیرگذاری قابل‌توجه خود، حامی عدالت یا مانع تحقق آن باشند. ما "دانستن" را حقّ مسلم شهروندان می‌دانیم و براین باوریم که استفاده بجا و بخردانه از این حق می‌تواند راه رسیدن به هدف مقدس "گسترش عدالت همه‌جانبه" را به بهترین نحو هموار سازد.

دنبال کردن هدف والایی چون گسترش عدالت جز در سایه اتکا به اخلاق حرفه‌ای منبعث از نظام ارزشی و فکری حق‌مدارانه و آزاداندیشانه مقدور نیست.

متـــن کامل منشـــور اخلاقـــی جهـــان اقتصاد برایـــن پایه و در ســـه محـــور حقوق، خـــط قرمزهـــا، و رویه‌هـــا تنظیم شـــده، و در ۱۶ بنـــد در آدرس http://jahaneghtesad.com/?p=۱۵۳۸۵ در ســـایت قابـــل مشـــاهده اســـت.